

Lineární algebra

>

Při importu knihovny **linalg** hned zjistíme, co vše "umí"

```
> with(linalg);
```

Warning, new definition for norm

Warning, new definition for trace

```
[BlockDiagonal, GramSchmidt, JordanBlock, LUdecomp, QRdecomp, Wronskian, addcol,  
addrow, adj, adjoint, angle, augment, backsub, band, basis, bezout, blockmatrix, charmat,  
charpoly, cholesky, col, coldim, colspace, colspan, companion, concat, cond, copyinto,  
crossprod, curl, definite, delcols, delrows, det, diag, diverge, dotprod, eigenvals, eigenvalues,  
eigenvectors, eigenvects, entermatrix, equal, exponential, extend, ffgausselim, fibonacci,  
forwardsub, frobenius, gausselim, gaussjord, geneqns, genmatrix, grad, hadamard, hermite,  
hessian, hilbert, htranspose, ihermite, indexfunc, innerprod, intbasis, inverse, ismith, issimilar,  
iszero, jacobian, jordan, kernel, laplacian, leastsqr, linsolve, matadd, matrix, minor, minpoly,  
mulcol, mulrow, multiply, norm, normalize, nullspace, orthog, permanent, pivot, potential,  
randmatrix, randvector, rank, ratform, row, rowdim, rowspace, rowspan, rref, scalarmul,  
singularvals, smith, stackmatrix, submatrix, subvector, sumbasis, swapcol, swaprow, sylvester,  
toeplitz, trace, transpose, vandermonde, vecpotent, vectdim, vector, wronskian]
```

Vektorová analýza

```
> curl([0,0,1/r*sin(theta)], [r,theta,phi], coords=spherical);
```

$$\left[2 \frac{\cos(\theta)}{r^2}, 0, 0 \right]$$

Totéž dokážeme explicitním uvedením Lameových koeficientů

```
> curl([0,0,1/r*sin(theta)], [r,theta,phi], [1,r,r*sin(theta)]);
```

$$\left[2 \frac{\cos(\theta)}{r^2}, 0, 0 \right]$$

```
> diverge(%, [r,theta,phi], coords=spherical);
```

$$0$$

```
> orthopoly[P](3,x);
```

$$\frac{5}{2}x^3 - \frac{3}{2}x$$

```
> laplacian(orthopoly[P](3,cos(theta))/r^4, [r,theta,phi],  
coords=spherical):
```

```
simplify(%);
```

$$0$$

Neumí ale laplacian na vektor, ve třech dimezích si ale můžeme pomoci takto:

```
> vec_laplacian:=proc(V,C,O)
```

```
local O2;
```

```
if nargs<3 then O2:=coords='rectangular'; else O2 := O; fi;  
RETURN(evalm(grad(  
diverge(V,C,O2),C,O2)-curl(curl(V,C,O2),C,O2)));  
end:
```

```

> grad(cos(theta)/r^3,[r,theta,phi],coords=spherical);

$$\left[ -3 \frac{\cos(\theta)}{r^4}, -\frac{\sin(\theta)}{r^4}, 0 \right]$$

> vec_laplacian(%,[r,theta,phi],coords=spherical);

$$\left[ -20 \frac{\cos(\theta)}{r^6}, -4 \frac{\sin(\theta)}{r^6}, 0 \right]$$

>

```

Matice

Vytvořit můžeme matici několika způsoby

```

> A:=matrix([[0,1],[1,0]]);
A :=  $\begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix}$ 
> B:=matrix(2,2,[1,0,0,-1]);
B :=  $\begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & -1 \end{bmatrix}$ 
> matrix(2,2,(i,j)->abs(i-j));

$$\begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix}$$

> stackmatrix(%,%);

$$\begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \\ 1 & 0 \\ 0 & -1 \end{bmatrix}$$

> jacobian([y,x],[x,y]);

$$\begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix}$$

> band([1,-2,1],13);

$$\begin{bmatrix} -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -2 & 1 & 0 \end{bmatrix}$$

> diag(1,0,-1);
diag(1$5);

```

```


$$\begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 \end{bmatrix}$$


$$\begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$


```

> `diag( matrix([[0,1],[1,0]]), 1,-1) ;`

$$\begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -1 \end{bmatrix}$$

[Operace s maticemi a vektory

[Aby mohlo probíhat zjednodušování i na úrovni symbolů, musíme explicitně používat **evalm**

> `A+B;`

$$A + B$$

> `evalm(A+B) ;`

$$\begin{bmatrix} 1 & 1 \\ 1 & -1 \end{bmatrix}$$

> `evalm(A&*B)-evalm(B&*A) ;`

> `evalm(%);`

$$\begin{bmatrix} 0 & -1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix} - \begin{bmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} 0 & -2 \\ 2 & 0 \end{bmatrix}$$

> `evalm(A&*B&*inverse(A)) ;`

> `evalm(A&*B&*(A)^(-1)) ;`

$$\begin{bmatrix} -1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} -1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}$$

> `N:=2;`

> `matrix(N,N, (i,j)->1/(1+i*x+j*y)) ;`

> `evalm(inverse(%)) ;`

$$N := 2$$

$$\begin{bmatrix} \frac{1}{1+x+y} & \frac{1}{1+x+2y} \\ \frac{1}{1+2x+y} & \frac{1}{1+2x+2y} \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} \frac{(1+x+y)(1+x+2y)(1+2x+y)}{xy} & -\frac{(1+x+y)(1+2x+2y)(1+2x+y)}{xy} \\ -\frac{(1+x+y)(1+2x+2y)(1+x+2y)}{xy} & \frac{(1+2x+2y)(1+x+2y)(1+2x+y)}{xy} \end{bmatrix}$$

```

> det(%);

$$\frac{(1+x+y)(1+2x+2y)(1+x+2y)(1+2x+y)}{xy}$$

> iMx:=matrix(3,3,[0,0,0,0,0,1,0,-1,0]);
iMy:=matrix(3,3,[0,0,-1,0,0,0,1,0,0]);
iMz:=matrix(3,3,[0,1,0,-1,0,0,0,0,0]);
iMx := 
$$\begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \\ 0 & -1 & 0 \end{bmatrix}$$

iMy := 
$$\begin{bmatrix} 0 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

iMz := 
$$\begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 \\ -1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

>
> exponential(-vx*iMx-vy*iMy-vz*iMz):
subs(exp(-sqrt(-vx^2-vz^2-vy^2))=cos(v)-I*sin(v),
     exp(+sqrt(-vx^2-vz^2-vy^2))=cos(v)+I*sin(v),%):
subs(1/sqrt(-vx^2-vz^2-vy^2)=1/(I*v),sqrt(-vx^2-vz^2-vy^2)=(I*v)
  ,(vx^2+vz^2+vy^2)=v^2,%):
simplify(%);

```

$$\begin{aligned}
& \left[\frac{vx^2 + vz^2 \cos(v) + vy^2 \cos(v)}{v^2}, \right. \\
& - \frac{vz vx^2 \sin(v) + vz^3 \sin(v) + vz vy^2 \sin(v) + vy vx v \cos(v) - vy vx v}{v^3}, \\
& - \frac{vz vx v \cos(v) - vz vx v - vy vx^2 \sin(v) - vy vz^2 \sin(v) - vy^3 \sin(v)}{v^3} \Bigg] \\
& \left[- \frac{-vz vx^2 \sin(v) - vz^3 \sin(v) - vz vy^2 \sin(v) + vy vx v \cos(v) - vy vx v}{v^3}, \right. \\
& \frac{vy^2 + vz^2 \cos(v) + vx^2 \cos(v)}{v^2}, \\
& - \frac{vz vy v \cos(v) - vz vy v + vx^3 \sin(v) + vx vz^2 \sin(v) + vx vy^2 \sin(v)}{v^3} \Bigg] \\
& \left[- \frac{vy vx^2 \sin(v) + vy vz^2 \sin(v) + vy^3 \sin(v) + vz vx v \cos(v) - vz vx v}{v^3}, \right. \\
& - \frac{vz vy v \cos(v) - vz vy v - vx^3 \sin(v) - vx vz^2 \sin(v) - vx vy^2 \sin(v)}{v^3} \Bigg]
\end{aligned}$$

$$\left[\frac{vz^2 + vy^2 \cos(v) + vx^2 \cos(v)}{v^2} \right]$$

Předevší lze snadno počítat řady s maticemi

```
> evalm(exponential(u*iMx+u*iMy)-exponential(u*iMx)&*exponential(u*iMy)):  
map(series,% ,u,3);  
map(convert,% ,polynom)=evalm(1/2*u^2*iMz);
```

$$\begin{bmatrix} O(u^3) & \frac{1}{2}u^2 + O(u^3) & O(u^3) \\ -\frac{1}{2}u^2 + O(u^3) & O(u^3) & O(u^3) \\ O(u^3) & O(u^3) & O(u^3) \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & \frac{1}{2}u^2 & 0 \\ -\frac{1}{2}u^2 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

>

Příklad na použití lineární algebry:

Časový vývoj stavu v 1D kvantovém oscilátoru

Metoda nijak nepředpokládá zrovna harmonický oscilátor, takže můžete experimentovat

```
> restart;  
> Digits:=14;
```

Digits := 14

```
> with(linalg):with(plots):  
Warning, new definition for norm  
Warning, new definition for trace
```

Velmi naivní volba jak zajistit aby se v limitě pro N velké pokryla celá osa nekonečně malými intervaly

```
> N:=139;  
dx:=1/sqrt(N);
```

N := 139

dx := $\frac{1}{139}\sqrt{139}$

Numerická druhá derivace

```
> T:=band([-1,2,-1]/dx^2, N):
```

Potenciál je diagonální

```
> x:=(i)->(i-(N+1)/2)*dx;  
v:=(x)->x^2;  
V:=evalf(diag(seq(v(x(i)), i=1..N))):
```

```

x := i →  $\left( i - \frac{1}{2}N - \frac{1}{2} \right) dx$ 
v := x →  $x^2$ 

> H:=evalm(T+V):
Kontrola, zda náhodou spektrum nevyšlo degenerované
>
> sort([eigenvalues(H)]):
N=nops(%);

139 = 139

```

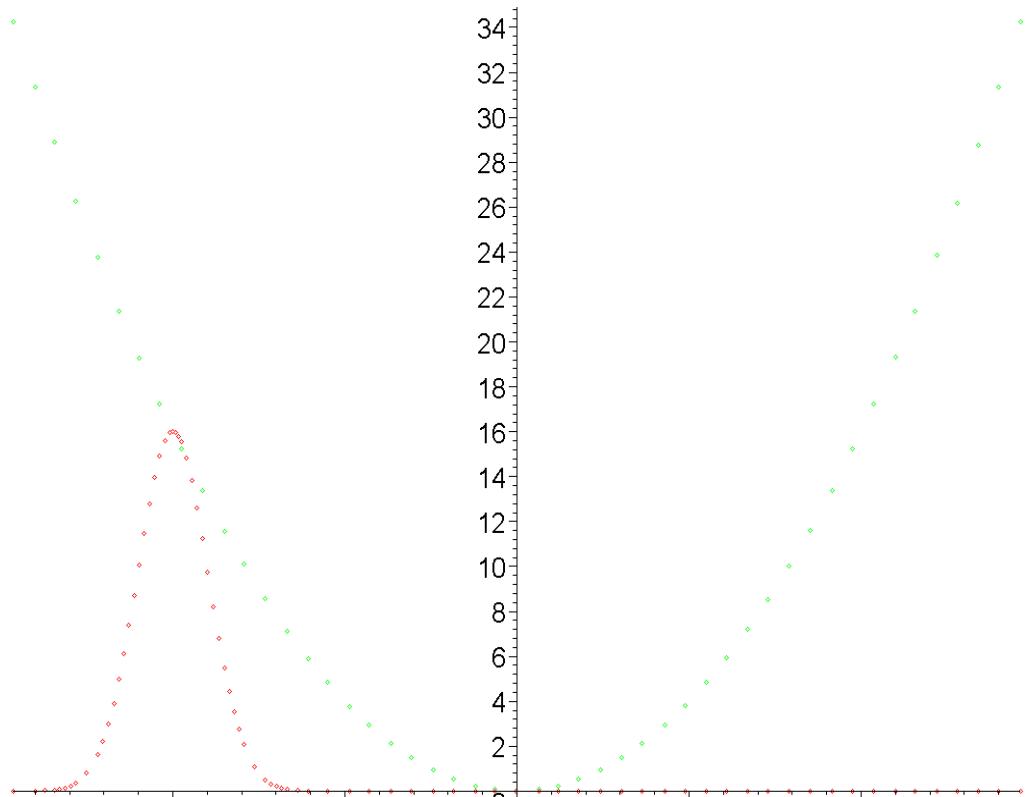
Počáteční stav zvolíme rozumně lokalizovaný okolo úvratí

```

> x0:=-4;
psi0:=x->exp(-3*(x-x0)^2);
Psi0:=evalf(vector([seq(psi0(x(i)),i=1..N)]));
plot([psi0(x)*v(x0),v(x)],x=x(1)..x(N),style=point);
x0 := -4

```

$$\psi_0 := x \rightarrow e^{(-3(x-x_0)^2)}$$

> Pro delší numerické výpočty se procedura Jordan může nahradit následujícím pokusem

```

> myjordan:=proc(A,Q)
local ev;

ev:=[eigenvectors(A)];
Q:=matrix(nops(ev),nops(ev),(i,j)->ev[j][3][1][i]);
RETURN (diag(seq(ev[i][1],i=1..nops(ev))));
end;

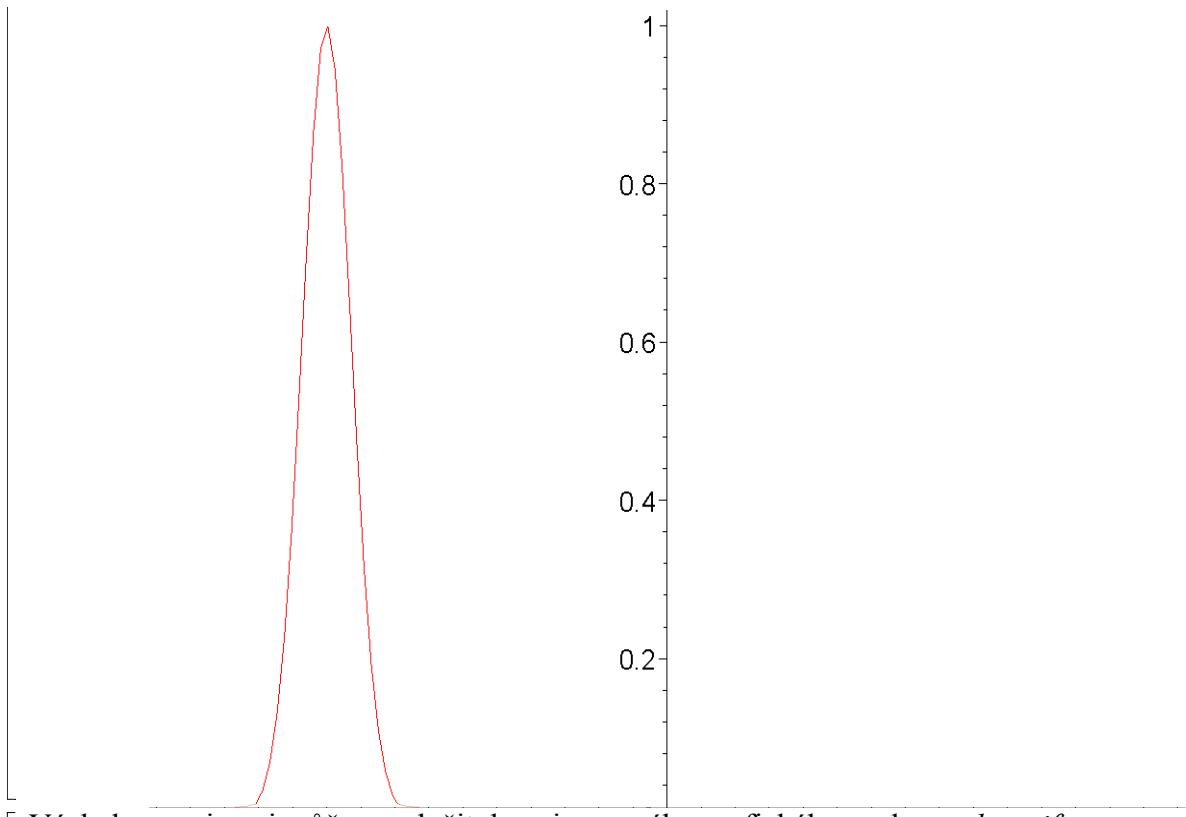
```

```

myjordan := proc(A, Q)
local ev;
ev := [eigenvectors(A)];
Q := matrix(nops(ev), nops(ev), (i,j) → ev[j][3][1][i]);
RETURN(diag(seq(ev[i][1], i = 1 .. nops(ev))));
end
> DH:=myjordan(H, 'Q') :
Q1:=evalm(Q^(-1)) :
#evalm(H)=evalm(Q*&DH*&Q1) :
#evalf(% ,3) ;
> #U:=(t)-> evalm(Q &* diag(seq(exp(-I*t*Dh[i,i]), i=1..N)) &*Q1
);
#
>
> Psi_plot:=proc(psi) ;
plot([seq([x(i), abs(psi[i])^2], i=1..N)]) ;
end;
Psi_plot := proc(ψ) plot([seq([x(i), abs(ψ[i])^2], i = 1 .. N)]) end
>
Stav v pozdějším čase pak spočteme aplikací evolučního operátoru na počáteční stav
> Psi1:=(t)-> evalm(Q &* evalm(diag(seq(exp(-I*t*Dh[i,i]), i=1..N))
&*evalm(Q1&*Psi0)) ) ;

 $\Psi_1 := t \rightarrow \text{evalm}(Q \&* \text{evalm}(\text{diag}(\text{seq}(\text{exp}(-I t D_{H,i,i}), i = 1 .. N)) \&* \text{evalm}(Q1 \&* \Psi_0)))$ 
Vypočteme teď všechny fáze animace a uložíme do tabulky
139
> for i from 0 to 40 do
graf[i]:=Psi_plot(Psi1(3.141*i/20));
od;
>
> display(seq(graf[j], j=0..40), insequence=true);

```


[Výslednou animaci můžeme uložit do animovaného grafického souboru *plot.gif*

```
[> plotsetup(gif,plotoutput='D:\\plot.gif');
[> display(seq(graf[j],j=0..40),insequence=true);
[> plotsetup(default);
[>
[>
```